

واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در

شهرستان خرم آباد

فرانک ولی زاده^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۱۲

چکیده

نظام‌های آموزشی نقش مهمی در ایجاد سرمایه انسانی ایفا می‌کند، یکی از ضرورت‌های نظام آموزشی، موفقیت در ادامه و گسترش مهارت‌های لازم تحصیلی در دانش آموزان است. میزان پیشرفت تحصیلی یکی از ملاک‌های ارزیابی نظام‌های آموزشی به شمار می‌رود که تحت تأثیر عوامل گوناگونی قرار دارد، با توجه به گوناگونی این عوامل تحقیق حاضر بر آن است تا به واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد بپردازد. پژوهش حاضر از نظر نوع هدف کاربردی و نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی است، داده‌ها به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردید و تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم افزار SPSS²⁵ انجام شد. جامعه آماری این تحقیق ۱۳۰ نفر از دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد در سال ۱۴۰۲ می‌باشد که از بین تعداد دانش آموزان مشغول به تحصیل، تعداد ۹۶ نفر با استفاده از جدول کرجسی و مورگان به‌عنوان حجم نمونه تعیین و سپس به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته مبنای گردآوری داده‌های مورد نیاز قرار گرفتند. روایی شکلی و محتوایی ابزار تحقیق با استفاده از نظرسنجی ده نفر از معلمان مشغول به خدمت در شهرستان خرم آباد مورد تأیید قرار گرفت و برای سنجش پایایی از پیش‌آزمون و آلفای کرونباخ (۰/۸۷) استفاده شد. بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد به‌ترتیب اهمیت در چهار گروه (۱) الزامات آموزشی - حمایتی (۲) زیرساختی (۳) ارتباطی و (۴) تشویقی دسته‌بندی شدند. این الزامات توانستند ۶۵ درصد از واریانس کل را تبیین نمایند.

کلمات کلیدی: روش‌های تدریس، مشوق‌های تحصیلی، انگیزه، پیشرفت تحصیلی

^۱ کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، valizadeh.79@gmail.com

۱- مقدمه

یکی از عامل‌های ضروری در شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان، مدرسه است، مدرسه بعد از خانواده مهم‌ترین نقش را در فرآیند اجتماعی کردن افراد بر عهده دارد. مدرسه محیطی است که از طریق آموزش مهارت‌های علمی و فنی و فراهم آوردن زمینه همکاری گروهی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان سبب رشد همه‌جانبه و متعادل شخصیت آنان می‌شود (خالدی و همکاران، ۱۳۹۵). باتوجه به اینکه آموزش و پرورش نقش اساسی در توسعه هر کشوری دارد، آموزش افراد لازم و ضروری به نظر می‌رسد، سرمایه انسانی که در نتیجه آموزش ایجاد می‌شود از جمله عوامل رشد و توسعه اقتصادی به شمار می‌رود، هاربیسون در این زمینه بر این عقیده است که منابع انسانی پایه‌های اصلی ثروت ملل را تشکیل می‌دهد (رهبر، ۱۳۹۵). بنابراین، نظام‌های آموزشی نقش مهمی در ایجاد سرمایه انسانی ایفا می‌کند، نظام آموزشی هر کشور به‌عنوان یک نظام پویا و هدفمند، در تولید و رشد علمی نقش بسزا و سازنده‌ای را ایفا می‌نماید. از آنجا که دانش‌آموزان منبع اصلی تولید دانش به شمار می‌روند و اصلی‌ترین دارایی‌ها هستند، می‌بایست به شیوه مناسب دانش آنها مدیریت شود، یکی از ضرورت‌های نظام آموزشی، موفقیت در ادامه و گسترش مهارت‌های لازم تحصیلی در دانش‌آموزان است (وحدتی راد و همکاران، ۱۴۰۱). میزان پیشرفت یکی از ملاک‌های ارزیابی نظام‌های آموزشی است و میزان پیشرفت تحصیلی یکی از ملاک‌های ارزیابی نظام‌های آموزشی محسوب می‌شود (هیل^۱، ۱۹۹۸). پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بازده‌های نظام آموزشی به شمار می‌رود، این بازده از طریق آزمون‌های استاندارد شده یا معلم ساخته اندازه‌گیری می‌شود. علاوه بر جهت‌گیری‌های احتمالی در این آزمون‌ها، پیشرفت تحصیلی حاصل عوامل متعددی است و با توجه به شرایط هر جامعه‌ای عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی می‌توانند متفاوت باشند (ابوالقاسمی و همکاران، ۱۳۹۲). در واقع پیشرفت تحصیلی از جمله مهم‌ترین عواملی می‌باشد که در پیش‌بینی وضعیت آینده فراگیران از لحاظ کسب صلاحیت و مهارت‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد (دیوایس و همکاران، ۲۰۰۶)^۲.

^۱ Hill

^۲ Davis et al

اهمیت پیشرفت تحصیلی در سلامت روانی دانش آموزان به قدری مهم است که متخصصان آن را حداقل تا نیمه دوم دوره نوجوانی معیار اساسی برای تشخیص عملکرد سالم می‌دانند (سراج الدین میرقاید، ۱۳۹۶). پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌تواند به دلایل مختلف و تحت تأثیر عوامل گوناگون با چالش مواجه شود، بنابراین شناسایی این عوامل الزامی می‌باشد، از جمله عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تأثیرگذار است، نوع ارتباط معلمان با دانش آموزان می‌باشد که تأثیر فراوانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ایفا می‌کند (خالدی و همکاران، ۱۳۹۵). برخی دیگر از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان عبارتند از هوش دانش آموز، انگیزش، مدرسه، تجربه معلم، مشاور، کتاب‌ها و منابع درسی مختلف که در دسترس دانش آموزان قرار دارند (درویش‌پور، ۱۴۰۱). از طرف دیگر عوامل دیگری از جمله ساعات مطالعه، طبقه اجتماعی والدین و میزان عزت نفس نیز سهم مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ایفا می‌نمایند (ارجمند سیاهپوش و همکاران، ۱۳۹۰). نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی افت تحصیلی می‌باشد، در صورتی که عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی برای دانش آموزی فراهم نشوند ممکن است افت تحصیلی اتفاق افتد، افت تحصیلی، کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب می‌باشد و یکی از مشکلات بسیار مهم نظام‌های آموزشی است، به طوری که هر سال مقادیر زیادی از امکانات مالی و نیروهای انسانی، آموزشی و پرورشی به این معضل اختصاص می‌یابد. براساس نظر معلمان از جمله عواملی که سبب افت تحصیلی دانش آموزان می‌شود در درجه اول مسائل خانوادگی و اجتماعی و سپس عدم توانایی و عدم کوشش دانش آموزان می‌باشد، به منظور کاهش افت تحصیلی لازم است از تغییر و نوآوری آموزش در عرصه تعلیم و تربیت، نظام ارزشیابی، روش‌های تدریس، مشارکت و آموزش اولیاء و سبک‌های مدیریت مدارس استفاده کرد (توده رنجبر و عراقی، ۱۳۹۷). امروزه در نتیجه ظهور فن آوری‌های جدید، روش‌های آموزش و یادگیری به طور چشم‌گیری تکامل یافته است (آلام، ۲۰۲۲). استفاده از دانش فناوری آموزشی قادر است معلمان را سریع‌تر به اهداف مورد نظر خود برساند. اما نحوه استفاده از این دانش به مسائل بسیاری از جمله نوع درس و اهداف آن، و ویژگی‌های سنی و شخصیتی دانش آموزان بستگی دارد (عماری، ۱۴۰۱). با توجه به مطالب گفته شده، مسئله اساسی در

تحقیق حاضر واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی است، با شناخت الزامات اساسی می‌توان تا حدودی عواملی که نقش اساسی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ایفا می‌کنند شناسایی شوند و با تقویت آنها امکان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان فراهم گردد. ملاحظه پژوهش‌های موجود بیانگر این مطلب است که تاکنون مطالعات زیادی به بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته است، از جمله نایچ حقیقی (۱۳۹۸) عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی را بررسی کرد، نتایج مطالعه وی نشان داد که عوامل گوناگونی همچون آموزش خانواده، طبقه اجتماعی والدین، تحرک اجتماعی، ایدئولوژی، انگیزش تحصیلی، توانایی‌های شناختی و هیجان، میزان انجام تکالیف، بومی بودن، طرز تفکر والدین، عوامل فیزیولوژیکی، عوامل روانشناختی و همچنین عوامل محیطی بر میزان پیشرفت تحصیلی مؤثر هستند. در همین زمینه کاظمی و همکاران (۱۴۰۰)، تأثیر مشاوره تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که مشاوره تحصیلی باعث افزایش درک و تسلط دانش آموزان بر روی مباحث درسی، تحلیل و تفسیر صحیح واقعیت‌های تحصیلی، توانایی بالاتر در برنامه‌ریزی و مدیریت زمان، افزایش رضایتمندی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌گردد. شلیلیان (۱۴۰۱) نیز رابطه بین کیفیت تدریس معلمان و مولفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر دزفول را بررسی کرد، نتایج پژوهش وی نشان داد، نمره کل خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی با کیفیت تدریس معلمان و مؤلفه‌های آن رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین اسفهرودی (۱۴۰۱)، تأثیر میزان سبک‌های مدیریت کلاس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را بررسی نمود، نتایج تحقیق بیانگر این مطلب بود که، برقراری مهارت‌های ارتباطی مؤثر که یکی از مؤلفه‌های مدیریت کلاس است و می‌تواند انگیزه و اشتیاق تحصیلی را در دانش آموزان تقویت کند که در نهایت منجر به پیشرفت تحصیلی آنان شود.

میر شکاری (۱۴۰۱) نیز اثرات فشار روانی و استرس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را بررسی نمود و دریافت که ارتباط دوطرفه‌ای بین فشار روانی و استرس دانش آموزان و میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی آنها وجود دارد. یعنی هر چه میزان فشار روانی بالا باشد در مقابل پیشرفت تحصیلی کم می‌شود و بالعکس اگر میزان فشار روانی کم باشد دانش آموزان از

میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی بهتری برخوردار هستند. در همین راستا، حیاتی و زاده باقری (۱۴۰۲) تأثیر اصول روانشناسی در پیشرفت یادگیری دانش آموزان را بررسی نمودند، آنها بیان کردند که استفاده از اصول روانشناسی، علاوه بر اینکه در پیشرفت دانش آموزان تأثیر به‌سزایی دارد استفاده از فنون جهت‌دهی و تحلیل دقیق، راهبردهای نقادانه، روش‌های خودآموزی و توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی، به‌صورت مفید در پیشرفت دانش آموزان نیز مؤثر بوده است. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان از بررسی پیشینه پژوهش‌ها این‌طور نتیجه گرفت که متغیرهای متعدد و زیادی در مطالعات پیشین به عنوان عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بیان شده است، اما ابعادی از این عوامل وجود دارند که هنوز ناشناخته مانده‌اند و یا مطالعات پیشین بر به‌طور گذرا از آنان عبور کرده و بر آن عوامل تمرکز نداشته‌اند، لذا تحقیق حاضر بر آن است تا با بررسی این عوامل به شناخت آنها بپردازد و در نهایت بتواند راه‌حلی در جهت پیشرفت تحصیلی هرچه بیشتر دانش آموزان ارائه نماید.

۲- روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی به لحاظ روش شناسی توصیفی-تحلیل و از لحاظ نحوه‌ی جمع‌آوری اطلاعات از نوع تحقیقات پیمایشی است که در آن به شناسایی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد پرداخته شده است. ابزار گردآوری اطلاعات تحقیق مبتنی بر پرسشنامه محقق ساخته‌ای است که پس از استخراج شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق بر پایه مبانی نظری و مطالعات صورت گرفته در این راستا، طراحی و تدوین شده و جهت جمع‌آوری داده‌ها از جامعه آماری مورد استفاده قرار گرفته است. روایی پرسشنامه بر اساس نظر جمعی از معلمان ابتدایی در شهرستان خرم آباد تأیید گردید و برای سنجش پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که این مقدار ۰/۸۷ بود که نشان از پایایی قابل قبول بودن داده‌ها برای تجزیه و تحلیل داد. جامعه آماری شامل ۱۳۰ نفر از دانش آموزان مدرسه ابتدایی در شهرستان خرم آباد بود، نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی ساده انجام شد. در این پژوهش به منظور تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه به تعداد ۹۵ نفر تعیین گردید. پرسشنامه دارای دو بخش است، بخش اول شامل اطلاعات

و مشخصات فردی می‌باشد و در بخش دوم پرسشنامه از طریق ۱۵ گویه (جدول ۱) عوامل مؤثر بر ضایعات گندم در قالب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از "خیلی کم" تا "خیلی زیاد" بهره گرفته شد. در بخش آمار توصیفی از آماره‌های چون فراوانی، میانگین، انحراف معیار و کمینه و بیشینه به توصیف ویژگی‌های دانش آموزان پرداخته شد. در بخش استنباطی نیز از تحلیل عاملی اکتشافی برای بررسی عوامل مؤثر و دسته‌بندی آن‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. جدول ۱- گویه‌های مورد استفاده برای بررسی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی

ردیف	عامل
۱	تسهیل دسترسی دانش آموزان به وسایل کمک آموزشی
۲	بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان از طریق مشوق‌های تحصیلی
۳	بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان
۴	وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق
۵	بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره
۶	افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق برگزاری کارگاه در مدارس
۷	انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به‌عنوان الگوهای تحصیلی دانش آموزان
۸	شناخت نقاط ضعف دانش آموزان و برطرف کردن آن‌ها
۹	استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس
۱۰	وجود آزمایشگاه‌های مناسب و به روز در مدرسه
۱۱	وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس
۱۲	ارتباط صمیمی‌تر معلمان با دانش آموزان
۱۳	ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی
۱۴	ایجاد محیط مناسب آموزشی برای یادگیری دانش آموزان
۱۵	کمک به دانش آموزان برای پیدا کردن و شکوفا ساختن استعدادهایشان

۳- یافته‌های تحقیق

یافته‌ها و نتایج توصیفی

بر اساس نتایج توصیفی حاصل از پژوهش، میانگین، انحراف معیار و واریانس سنی دانش آموزان مورد مطالعه به ترتیب ۱۱ سال، ۱/۱۸۷ و ۱/۴۱ می‌باشد. از نظر میزان تحصیلات پدر بیشترین فراوانی به مدرک دیپلم با فراوانی ۳۳ نفر (۳۴/۴٪) و بعد از آن مدرک فوق لیسانس با فراوانی ۲۰ نفر (۲۰/۸٪) بوده است. از نظر سطح تحصیلات مادر نیز بیشترین فراوانی به

_____ واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان...

مدرک دیپلم با فراوانی ۳۸ نفر (۰/۳۹/۶) و بعد از آن مدرک لیسانس با فراوانی ۲۶ نفر (۰/۲۷/۱) تعلق داشت. در خصوص تعداد ساعت مطالعه دانش آموزان در طول روز کمترین ساعت مطالعه در طول روز یک ساعت و بیشترین ساعت مطالعه ۱۰ ساعت بوده است و به طور میانگین دانش آموزان در طول روز تقریباً چهار ساعت مطالعه داشته‌اند. در ادامه آمار توصیفی مربوط به ویژگی‌های شخصی دانش آموزان در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲- آمار توصیفی مربوط به ویژگی‌های شخصی دانش آموزان

متغیر	درصد فراوانی				
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
علاقه به ادامه تحصیل	۳/۱	۵/۲	۱۵/۶	۲۲/۹	۵۳/۱
رضایت از تحصیل	۱/۰	۳/۱	۳۰/۲	۲۶/۰	۳۹/۶
انگیزه تحصیلی از طرف خانواده	۳/۱	۴/۲	۱۱/۵	۱۷/۷	۶۳/۵
داشتن محیط آرام خانواده	۲/۱	۶/۳	۲۰/۸	۱۷/۷	۵۳/۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اهمیت و اجماع نظر دانش آموزان در خصوص الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی

به منظور بررسی دیدگاه دانش آموزان و اجماع نظر آنها در خصوص الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی ۱۵ گویه از طریق مطالعه پیشینه، شناسایی و مورد ارزیابی و اولویت‌بندی قرار گرفت. از نظر دانش آموزان از بین الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، «بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان»، «استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس» و «ارتباط صمیمی تر معلمان با دانش آموزان» بیشترین اجماع نظر را به خود اختصاص داد (جدول ۳).

جدول ۳- وضعیت اجماع نظر کشاورزان در خصوص الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

ابتدایی

اثرات	گویه	میانگین	انحراف معیار	CV	رتبه
الزامات پیشرفت تحصیلی	بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان	۴/۰۸	۱/۱۳	۰/۲۷۷	۱
	استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس	۴/۱۹	۱/۲۳	۰/۲۹۳	۲
	ارتباط صمیمی تر معلمان با دانش آموزان	۴/۰۹	۱/۲۰	۰/۲۹۴	۳
	ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی	۳/۸۵	۱/۲۵	۰/۳۲۵	۴

اثرات	گویه	میانگین	انحراف معیار	CV	رتبه
	شناخت نقاط ضعف دانش آموزان و برطرف کردن آنها	۳/۸۲	۱/۳۰	۰/۳۳۹	۵
	کمک به دانش آموزان برای پیدا کردن و شکوفا ساختن استعدادهایشان	۳/۸۳	۱/۳۰	۰/۳۴۰	۶
	ایجاد محیط مناسب آموزشی برای یادگیری دانش آموزان	۳/۶۴	۱/۲۷	۰/۳۴۹	۷
	انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به عنوان الگوهای تحصیلی دانش آموزان	۳/۶۱	۱/۲۸	۰/۳۵۵	۸
	تسهیل دسترسی دانش آموزان به وسایل کمک آموزشی	۳/۵۲	۱/۴۱	۰/۴۰۰	۹
	افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق برگزاری کارگاه در مدارس	۳/۴۲	۱/۴۰	۰/۴۰۹	۱۰
	بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان از طریق مشوق‌های تحصیلی	۳/۴۷	۱/۴۴	۰/۴۱۵	۱۱
	وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق	۳/۵۲	۱/۵۲	۰/۴۳۲	۱۲
	بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره	۳/۴۵	۱/۵۰	۰/۴۳۵	۱۳
	وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس	۳/۱۰	۱/۶۸	۰/۵۴۲	۱۴
	وجود آزمایشگاه‌های مناسب و به روز در مدرسه	۳/۰۵	۱/۶۷	۰/۵۴۸	۱۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

یافته‌ها و نتایج تحلیلی

تحلیل عاملی اکتشافی

به منظور بررسی همبستگی درونی و دسته‌بندی متغیرهای الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی در مدرسه ابتدایی در قالب چند عامل محدود و تعیین واریانس تبیین شده توسط هر یک از عامل‌ها از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. تحلیل عامل اکتشافی روش آماری است که برای شناسایی مقوله‌های زیربنایی یک مجموعه گویه استفاده می‌شود. در این راستا به منظور اطمینان از مناسبت داده‌ها برای تحلیل عاملی از آزمون **KMO** و بارتلت استفاده شد. مقدار **KMO** برای متغیرهای الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در جدول (۴) آمده است.

_____ واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان...

جدول ۴- آزمون بارتلت و KMO

گروه	KMO	بارتلت	سطح معنی داری
دانش آموزان ابتدایی	۰/۷۷۸	۶۰۱/۰۷۲	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به اینکه در آزمون KMO برای کشاورزان گندم کار مقدارش از ۰/۵ به بالا محاسبه شده است و از طرفی در آزمون بارتلت مقدار در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار بود. پس می‌توان نتیجه گرفت داده‌ها مناسب تحلیل عاملی هستند.

تحلیل عاملی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی

تعیین تعداد عوامل: بر مبنای نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان در چهار عامل خلاصه شدند. نتایج مندرج در جدول (۵) نشان می‌دهد که:

جدول ۵- عوامل استخراج شده با مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده آن‌ها

عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تجمعی
۱	۳/۰۲۲	۲۰/۱۴۹	۲۰/۱۴۹
۲	۲/۷۶۸	۱۸/۴۵۳	۳۸/۶۰۲
۳	۲/۲۶۹	۱۵/۱۲۹	۵۳/۷۳۱
۴	۱/۶۹۱	۱۱/۲۷۱	۶۵/۰۰۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عامل اول: با ۲۰/۱۵٪ بیشترین سهم را در تبیین واریانس کل متغیرهای مربوط به الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی شهرستان خرم آباد را به خود اختصاص داده است. این عامل شامل شش متغیر است که به ترتیب بار عاملی عبارتند از: بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره (۰/۷۵۰)، وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق (۰/۷۱۸)، افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق برگزاری کارگاه در مدارس (۰/۶۱۷)، بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان از طریق مشوق‌های تحصیلی (۰/۵۸۸)

، تسهیل دسترسی دانش آموزان به وسایل کمک آموزشی (۰/۵۸۷) و در آخر استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس (۰/۵۱۵)، می‌باشد. این عامل به عنوان الزامات آموزشی - حمایتی نامگذاری گردید.

عامل دوم: شامل دو متغیر می‌باشد که ۱۸/۴۵٪ از واریانس کل را تبیین می‌نماید. متغیرها به ترتیب بارعاملی عبارتند از: وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس (۰/۸۴۹) و وجود آزمایشگاه‌های مناسب و به روز در مدرسه (۰/۷۸۰)، که به عنوان الزامات زیرساختی نامگذاری گردید.

عامل سوم: به عنوان الزامات ارتباطی نامگذاری شده‌است که در رتبه سوم قرار دارد، شامل سه متغیر می‌باشد که ۱۵/۱۳٪ از واریانس کل را تبیین می‌نماید. متغیرها به ترتیب بارعاملی عبارتند از: ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی (۰/۸۴۶)، ارتباط صمیمی تر معلمان با دانش آموزان (۰/۶۳۹)، بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان (۰/۵۵۳) می‌باشد.

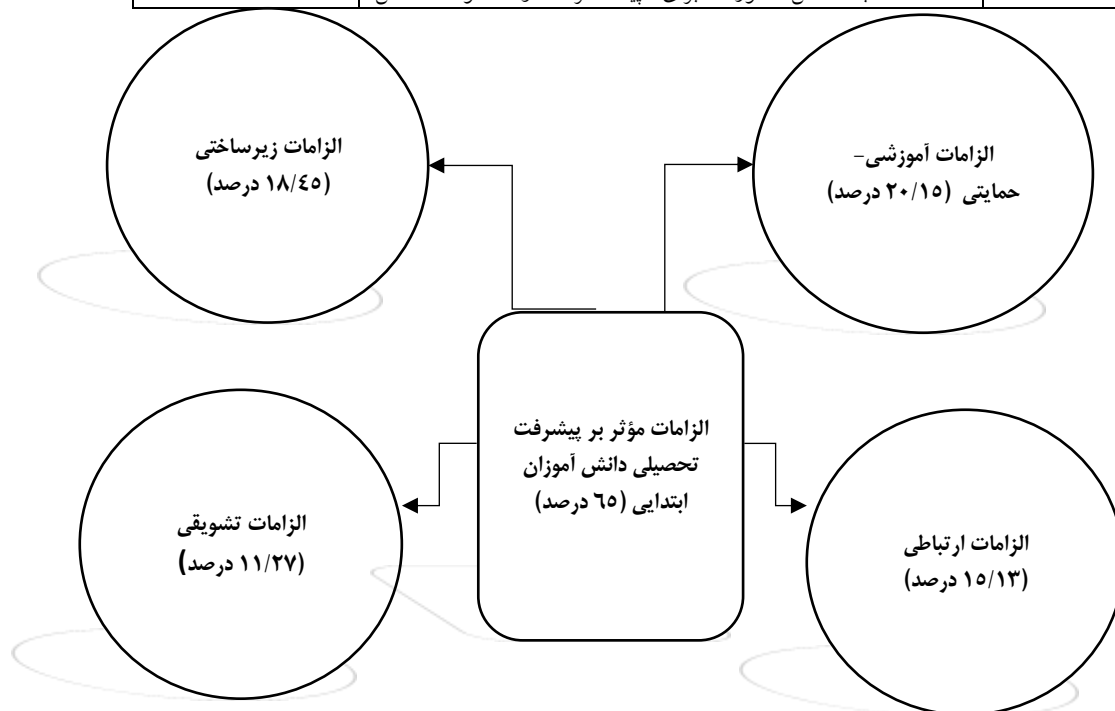
عامل چهارم: شامل دو متغیر می‌باشد که ۱۱/۲۷٪ از واریانس کل را تبیین می‌نماید. متغیرها به ترتیب بارعاملی عبارتند از: انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به‌عنوان الگوهای تحصیلی دانش آموزان (۰/۷۲۴) و کمک به دانش آموزان برای پیدا کردن و شکوفا ساختن استعدادهایشان (۰/۵۷۲)، که به عنوان الزامات تشویقی نامگذاری گردید (جدول ۶). در مجموع بر اساس نتایج جدول (۸) عامل‌ها ۶۵ درصد از واریانس الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی را تبیین کرده‌اند. که مقدار مناسب و قابل قبولی است.

جدول ۶- تحلیل عاملی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
آموزشی - حمایتی	بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره	۰/۷۵۰
	وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق	۰/۷۱۸
	افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق برگزاری کارگاه در مدارس	۰/۶۱۷
	بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان از طریق مشوق‌های	۰/۵۸۸
	تسهیل دسترسی دانش آموزان به وسایل کمک آموزشی	۰/۵۸۷
	استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس	۰/۵۱۵
زیرساختی	وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس	۰/۸۴۹

_____ واکاوی الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان...

۰/۷۸۰	وجود آزمایشگاه‌های مناسب و به روز در مدرسه	ارتباطی
۰/۸۴۶	ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی	
۰/۶۳۹	ارتباط صمیمی تر معلمان با دانش آموزان	
۰/۵۵۳	بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان	تشویقی
۰/۷۲۴	انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به‌عنوان الگوهای تحصیلی دانش	
۰/۵۷۲	کمک به دانش آموزان برای پیدا کردن و شکوفا ساختن	

شکل ۱- الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد

۴- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

از آن جایی که دوران ابتدایی از جمله مهم‌ترین دوران تحصیلی دانش آموزان می‌باشد، هر آنچه که به عنوان الزامات پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در نظر گرفته شود، از روش‌های تدریس معلمان گرفته تا وجود انواع مشوق‌های تحصیلی و امکانات به‌روز در مدرسه می‌تواند رشد و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را با خود به همراه داشته باشد. در این مطالعه الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد بررسی شد، با توجه به نتایج تحقیق، اجماع نظر دانش‌آموزان در خصوص الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی

نشان داد که از بین الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، «بهبود ارتباط بین معلمان و والدین دانش آموزان»، «استفاده معلمان از شیوه‌های مناسب تدریس» و «ارتباط صمیمی‌تر معلمان با دانش آموزان» مهم‌تر از سایر عوامل بوده‌اند، این نتیجه با نتایج تحقیق شلیلیان (۱۴۰۱)، خالدی و همکاران (۱۳۹۵) و اسفهرودی (۱۴۰۱) مطابقت داشت، آنان نیز (۱۴۰۱)، سبک‌های مناسب تدریس و برقراری مهارت‌های ارتباطی را از جمله عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان عنوان نمودند. بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نیز مؤلفه‌های تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی در شهرستان خرم آباد در چهار گروه (۱) الزامات آموزشی-حمایتی (۲) زیرساختی (۳) ارتباطی و (۴) تشویقی دسته‌بندی شدند. در میان این مؤلفه‌ها الزامات آموزشی-حمایتی بیشترین سهم را در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشتند، به ترتیب بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره، وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق و افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق برگزاری کارگاه در مدارس، از جمله مهم‌ترین عوامل بودند. این نتیجه با نتایج تحقیق کاظمی و همکاران (۱۴۰۰) مطابقت داشت، وی نیز مشاوره تحصیلی را یکی از روش‌های مهم در ارتقای کیفیت آموزش و پرورش دانست و بیان کرد که مشاوره تأثیر به‌سزایی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. از بین عوامل زیرساختی وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس مهم‌تر از دیگر عامل بود، از میان الزامات ارتباطی ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی و از میان الزامات تشویقی انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به‌عنوان الگوهای تحصیلی دانش آموزان مهم‌تر از سایر الزامات بودند. با توجه به نتایج حاصل از مطالعه پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.

- ۱- با توجه به اینکه بهبود سلامت روانی دانش آموزان از طریق مشاوره از مهم‌ترین الزامات مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد پیشنهاد می‌گردد، از مشاوران در مدارس بهره گرفته شود، چرا که استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش، در نهایت به تأمین بهداشت روانی دانش آموزان منجر خواهد شد.
- ۲- وجود حمایت‌های مالی مناسب از دانش آموزان موفق نیز از جمله عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد با در نظر گرفتن بودجه‌ای خاص از دانش آموزان موفق حمایت گردد و جوایزی برای آنان جهت تشویق سایر دانش

آموزان در نظر گرفته شود.

۳- با توجه به نتایج تحقیق وجود کتابخانه‌های مناسب در مدارس نیز در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثر می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد با به‌روز رسانی کتاب‌های موجود در کتابخانه امکان دسترسی دانش آموزان به این کتاب‌ها فراهم گردد.

۴- ایجاد گروه‌های درسی برای دانش آموزان در فضای مجازی نیز می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثر باشد، قدرت شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آنها بر دانش آموزان قابل چشم‌پوشی نیست، بهتر است با نظارت معلمان این گروه‌های درسی تشکیل شده و هم‌راستا با موضوعات درسی پیش روند.

۵- انتخاب دانش آموزان برتر و موفق به‌عنوان الگوهای تحصیلی دانش آموزان نیز از جمله عوامل مؤثر بوده است، پیشنهاد می‌گردد با انتخاب دانش آموزان موفق و تشویق آنها امکان رشد و موفقیت آنها فراهم گردد چرا که این افراد می‌توانند الگویی برای سایر دانش آموزان باشند.

۵- منابع

- ابوالقاسمی، مهدی و میرالی رستمی، ام کلثوم، (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشکده‌های فنی مهندسی دانشگاه تهران جهت ارائه مدلی برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی آنها، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، دوره ۱۵، شماره ۵۸، ۸۴-۶۷.
- ارجمند سیاهپوش، اسحق؛ مقدس جعفری، محمدحسن و فریغلانی، محمد، (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره‌ی متوسطه شهر شوش دانیال(ع)، مجله مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۲ (۲)، ۷.
- اسفهرودی، مریم، (۱۴۰۱). تأثیر میزان سبک‌های مدیریت کلاس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، پانزدهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان.
- توده رنجبر، محسن و عراقی، فاطمه، (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانش آموزان و نقش انگیزش در پیشرفت تحصیلی، پنجمین کنفرانس ملی روانشناسی علوم اجتماعی و تربیتی، بابل.
- حیاطی، احترام و زاده باقری، قادر، (۱۴۰۲). تأثیر اصول روانشناسی در پیشرفت یادگیری دانش آموزان، ششمین کنگره ملی آنالیز داده‌ها در علوم انسانی، تهران.
- خالدی، خدیجه؛ خالدی، منیژه و خالدی، پروین، (۱۳۹۵). بررسی و واکاوی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، دهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، تهران.

درویش پور، متین، (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، پنجمین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان.

رهب، منیژه (۱۳۹۵). فصلنامه رشد آموزش فیزیک، شماره ۱۱۴، ص ۲.

سراج‌الدین میرقاید، صادق، (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، سومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران.

شلیلیان، مرضیه، (۱۴۰۱). رابطه بین کیفیت تدریس معلمان و مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر دزفول، دومین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت، بندرعباس.

عماری، فاطمه، (۱۴۰۱). قش فناوری اطلاعات در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (پایه ابتدایی)، اولین همایش بین‌المللی علوم تربیتی، مشاوره، روانشناسی و علوم اجتماعی، همدان.

کاظمی، مصطفی؛ نژاد شجاعی، حمیده؛ خواجه داد، ام البنین و عظیمیان، عاطفه، (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مشاوره تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، اولین کنفرانس بین‌المللی ایده‌های نوین در فقه، حقوق و روانشناسی، تهران.

میرشکاری، زینب، (۱۴۰۱). نگاهی به اثرات فشار روانی و استرس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، پانزدهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان.

نایج حقیقی، علیرضا، (۱۳۹۸). پیشرفت تحصیلی و بررسی عوامل مؤثر بر آن در میان دانش آموزان و دانشجویان، اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در روانشناسی، مشاوره و علوم رفتاری، تهران.

وحدتی راد، علی؛ ذکریائی آهنگر، سعید و غلامی، علیرضا، (۱۴۰۱). تأثیر نظام آموزشی و ارائه راهکارهای آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، چهارمین کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، حقوق، مطالعات اجتماعی و روانشناسی.

Alam, A. (2022). Employing Adaptive Learning and Intelligent Tutoring Robots for Virtual Classrooms and Smart Campuses: Reforming Education in the Age of Artificial Intelligence. In *Advanced Computing and Intelligent Technologies* (pp. 395-406). Springer, Singapore.

Davis, K. D., Winsler, A., & Middleton, M. (2006). Students' perceptions of rewards for academic performance by parents and teachers: Relations with achievement and motivation in college. *The Journal of genetic psychology*, 167(2), 211-220.

Hill, K. T. (1984). *Debilitation motivation and testing*. New York: Academ